

הונאה פוליטית במסווה בטחוני

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,715, 28 באוגוסט 2020

תקציר: גדר הפרדה בין ישראל לבין יו"ש היא מהפרויקטים הממושכים והיקרים ביותר שביצעה ישראל, והשלכותיה השליליות על גבולותיה העתידיים של ישראל רבות משמעות. חצייתה ההמונית של הגדר בשבועות האחרונים מהווה הזדמנות לפקחת עיני הציבור לתפקודה של זו כהונאה פוליטית מסוכנת במסווה ביטחוני.

אלפי פלסטינים ואולי רבבות, עברו בשבוע האחרון את גדר ההפרדה והגיעו באוטובוסים אל חופי הים ברחבי ישראל. חציית הגדר התבצעה באזור טול כרם-קלקליה, בחלקה דרך הפרצות הרבות בגדר. האירוע עורר תמיהות על תפקוד הגדר, אולם לאלו הבקיאים בסוגיית הגדר והמעברים האירוע אינו צריך להפתיע. גדר שאינה נשלטת לאורכה בסדר כוחות רחב בפעילות רציפה אינה יכולה לחסום דרכם של אלה החפצים לעבור דרכה. לצה"ל ולמשטרת ישראל לא היה מעולם סדר הכוחות הדרוש לכך. לפני כשנתיים פרסמתי מחקר מקיף בסוגיה ובו טענתי שגדר ההפרדה נבנתה כהונאה פוליטית המנצלת את חרדת הטרור לקביעה חד-צדדית של גבול מדיני.

גדר כמכשול מועילה ללא ספק במכלול המאמץ הטקטי להגנה. השאלה על חיוניותה מתעוררת במקום בו היא הופכת מכלי טקטי למגמה אסטרטגית. השאלה הבסיסית ביותר על תפקוד הגדר היא: האם מכשול זה אכן הכרחי למניעת הטרור? הצלחת צה"ל והשב"כ בלחימה בטרור מאז מבצע חומת מגן (2002) מלמדת כי את עיקר סיכול הטרור ראוי לזקוף לפעילות הרצופה בחיכוך היומיומי בעומק השטח ולא לפעילות לאורך הגדר. כאן נעוץ אף ההבדל המשמעותי בין יעילות צה"ל והשב"כ בדיכוי הטרור ביו"ש לבין פעילות צה"ל לאורך הגדר בגבול רצועת עזה.

הדיון סביב שאלת הגדר אינו רק סוגיה ביטחונית, במיוחד כשתוואי הגדר חופף בחלקו הגדול לקו הירוק. ביטוי כנה לכך נתן דניס רוס בימים בהם החלה בניית הגדר. בסיוור לאורך התוואי ההולך ונבנה עצר רוס, הביט על התוואי בסיפוק ואמר: "זה נראה כמו גבול, זה מריח כמו גבול, זהו גבול!"

הרעיון לבנות גדר ביטחון החל להבשיל עם פרוץ גל פיגועי ההתאבדות לאחר חתימת הסכמי אוסלו. הייתה זו ממשלת רבין שהחלה לגלגל את הרעיון כבר בשנת 1995. ואולם הבנתו של רבין כי לבניית הגדר תהיינה השלכות מדיניות מרחיקות לכת שתקבענה הלכה למעשה את תוואי הגבול המדיני הביאה לדחיית הרעיון. אלא שבניגוד לרבין היו בסביבתו אנשים שראו בבעיה הביטחונית של הטרור הזדמנות לקידום מהלך מרחיק לכת: מעין דרך פעולה פשוטה, זריזה ויעילה לביסוס ההיפרדות מהפלסטינים ומסירת יו"ש באמצעות קביעת מגמה בשטח, ללא תלות בדיון ציבורי ישראלי וללא תלות בהסכם ומו"מ.

במחלוקת הישראלית המרכזית ביותר, בין הציפייה לנסיגה לקו הירוק לבין מגמת החלת הריבונות במרחבי יו"ש, היוותה ההכרעה לבניית הגדר תפנית רבת משמעות להטיית המציאות לכיוון הנסיגה. מקימיה חזו פתרון דו-שלבי: בשלב א' בנו גדר כאשר צה"ל פועל משני צדדיה, מתוך כוונה לעבור במהרה לשלב ב' שבו ייערך צה"ל "על הגדר" וכך ייווצר קו גבול דה-פקטו.

גדר ההפרדה מהווה את אחד הפרויקטים הממושכים והיקרים ביותר שביצעה ישראל. עלותה מוערכת עד כה ביותר מ-15 מיליארד שקל והשלכותיה השליליות על גבולותיה העתידיים של ישראל רבות משמעות. חציית הגדר ההמונית מהווה לפיכך הזדמנות לפקחת עיני הציבור לתפקודה של זו כהונאה פוליטית מסוכנת במסווה ביטחוני.

** אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.*